

Teaching Guide

Identifying Data				2015/16
Subject (*)	Literatura Portuguesa 2	Code	613G02037	
Study programme	Grao en Galego e Portugués: Estudos Lingüísticos e Literarios			
Descriptors				
Cycle	Period	Year	Type	Credits
Graduate	1st four-month period	Fourth	Obligatoria	6
Language	GalicianPortuguese			
Teaching method	Face-to-face			
Prerequisites				
Department	Galego-Portugués, Francés e Lingüística			
Coordinador	Samartin López-Iglesias, Roberto	E-mail	roberto.samartin@udc.es	
Lecturers	Samartin López-Iglesias, Roberto	E-mail	roberto.samartin@udc.es	
Web				
General description	Estudo dos principais elementos relativos ao funcionamento da literatura portuguesa desde o século XIX até a actualidade			

Study programme competences

Code	Study programme competences
A2	Saber analizar e comentar textos e discursos literarios e non literarios utilizando apropiadamente as técnicas de análise textual.
A11	Ter capacidade para avaliar, analizar e sintetizar criticamente información especializada.
A14	Ser capaz para identificar problemas e temas de investigación no ámbito dos estudos lingüísticos e literarios e interrelacionar os distintos aspectos destes estudos.
A18	Ter un coñecemento avanzado da literatura portuguesa.
B1	Utilizar os recursos bibliográficos, as bases de datos e as ferramentas de busca de información.
B3	Adquirir capacidade de autoformación.
B6	Ter capacidade de organizar o traballo, planificar e xestionar o tempo e resolver problemas de forma efectiva.
B7	Ter capacidade de análise e síntese, de valorar criticamente o coñecemento e de exercer o pensamento crítico.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.

Learning outcomes

Learning outcomes	Study programme competences		
Saber analizar e comentar textos e discursos literarios e non literarios utilizando apropiadamente as técnicas de análise textual	A2		
Ter capacidade para avaliar, analizar e sintetizar criticamente información especializada.	A11		
Ser capaz para identificar problemas e temas de investigación no ámbito dos estudos lingüísticos e literarios e interrelacionar os distintos aspectos destes estudos.	A14		
Ter un coñecemento avanzado da literatura portuguesa.	A18		
Utilizar os recursos bibliográficos, as bases de datos e as ferramentas de busca de información.		B1	
Adquirir capacidade de autoformación.		B3	
Ter capacidade de organizar o traballo, planificar e xestionar o tempo e resolver problemas de forma efectiva.		B6	
Ter capacidade de análise e síntese, de valorar criticamente o coñecemento e de exercer o pensamento crítico.		B7	
Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.			C4

Contents

Topic	Sub-topic

1. CUESTIÓNS XERAIS E METODOLÓXICAS	1.1. Ferramentas teórico-metodolóxicas para a análise da función e posición da literatura nos campos culturais 1.2. O proceso de canonización: resultados en inicios do século XXI
2. A PRODUCCIÓN OITOCENTISTA	2.1. O campo literario portugués no século XIX 2.2. Relacións intersistémicas: a tradución 2.3. O romance: Herculano, Garret, Camilo e Eça 2.4. Literatura e prensa: o folletín 2.5. A crítica literaria: a "Questão Coimbrã"; 2.6. A "Geração de 70"; e o teatro
3. A CRISE FINISECULAR	3.1. A poesía de Cesário Verde e de António Nobre 3.2. Renascença e Saudosismo: Teixeira de Pascoaes e Lopes Vieira
4. O(S) MODERNISMO(S)	4.1. "Orpheu" e outras revistas 4.2. O "drama em gente" de Fernando Pessoa 4.3. A poesía de Alfredo Guisado, Almada Negreiros, Sá Carneiro e Florbela Espanca 4.4. A "Presença" e outras revistas 4.5. O surrealismo e o neorealismo
5. ESTADO NOVO E PÓS-25 DE ABRIL	5.1. António Ferro e a política cultural do Salazarismo 5.2. O cónone e as produtoras: Entre Agustina Bessa-Luís e Lúcia Jorge 5.3. O romance segundo José Cardoso Pires, António Lobo Antunes e José Saramago 5.4. A poesía segundo Helberto Helder, Eugénio de Andrade e Ana Hatherly 5.5. A internacionalización da literatura Portuguesa: premios, revistas, mercados, encontros, web.

Planning				
Methodologies / tests	Competencies	Ordinary class hours	Student's personal work hours	Total hours
Workbook	A18 B1 B3 B7	2	15	17
Oral presentation	B6 B7	3	10	13
Mixed objective/subjective test	A2 A18 B7	2	20	22
Critical bibliographical	A2 A11	2	6	8
Case study	A2 A14 B1 C4	6	12	18
Guest lecture / keynote speech	A18 B7 C4	15	30	45
Supervised projects	A2 A14 A18 B1 B3 B7	2	20	22
Personalized attention		5	0	5

(*)The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Methodologies	
Methodologies	Description
Workbook	Cada alumno/a realizará a lectura de unha serie de monografías, artigos ou capítulos de libro relativos aos contidos focados na materia e recollidas por extenso nunha listaxe fornecida polo profesor no inicio das sesións. Destas leituras obrigatorias, un artigo ou capítulo de libro será obxecto de presentación oral e dous dos libros que figuran no punto 8 desta guía como "lecturas obrigatorias" da recensión bibliográfica.

Oral presentation	<p>Cada alumno/a deberá presentar oralmente ao conxunto da turma os resultados do Traballo Tutelado realizado e as principais cuestións focadas nunha das leituras realizadas.</p> <p>Os materiais utilizados nas exposicións orais (diapositivos, esquemas, etc.) serán disponibilizados para o conxunto do grupo através do Moodle. A calidade da lingua utilizada, os recursos e estratexias expositivas empregados, así como a clareza e arrumazón dos contidos vehiculados deben ser tamen levados en conta polo alumnado neste tipo de actividade.</p>
Mixed objective/subjective test	Proba escrita que poderá combinar actividades de carácter ensaístico con outras de comentario de textos.
Critical bibliographical	O alumnado realizará dúas "Recensións bibliográficas" individuais de dúas lecturas (en formato libro) seleccionadas entre a listaxe que figura no punto 8 deste guía como "lecturas obrigatorias". As correspondentes recensións serán disponibilizadas para o conxunto do grupo a través do Moodle.
Case study	Comentario e análise crítica de materiais de vario tipo relativos aos contidos focados na materia.
Guest lecture / keynote speech	Presentación, desenvolvemento e análise de contidos teóricos e procedementais fundamentais para o alumnado atinxir as competencias e destrezas previstas na materia.
Supervised projects	Utilizando metodoloxías con base na "aprendizaxe colaborativa", o alumnado realizará en grupos reducidos un traballo tutelado (focado de preferencia para a pesquisa e a documentación) do cal se derivará tamén a correspondente "Presentación Oral". Tanto a composición do grupo como o(s) asunto(s) concreto(s) focado(s) no traballo será(n) acordado(s) co profesor no inicio das sesións.

Personalized attention

Methodologies	Description
Supervised projects Workbook Oral presentation Critical bibliographical	<p>Ao lado do labor de acompañamento realizado no horario de atendimento marcado polo profesor responsábel polo materia, a atención personalizada estará dirixida especialmente (que non unicamente) para o apoio á realización do "Traballo Tutelado".</p> <p>De maneira xeral, cada grupo reducido asistirá polo menos a unha sesión de atendimento previa á exposición do traballo.</p> <p>Para a realización das actividades previstas e a fin de obter unha orientación adecuada, é fundamental que o alumnado comunique de maneira fluída e frecuente tanto os seus progresos como as súas eventuais dificultades. Alén diso, cada estudante poderá realizar toda clase de consultas en relación ao desenvolvemento do proceso de ensino-aprendizaxe, quer no horario de atendimento quer através do correo electrónico.</p>

Assessment

Methodologies	Competencies	Description	Qualification
Supervised projects	A2 A14 A18 B1 B3 B7	Serán avaliados os contidos focados e os resultados do proceso ensino-aprendizaxe canto á consecución dos obxectivos procurados co "Traballo Tutelado". A corrección lingüística, as estratexias e procedementos utilizados tanto para resolver eventuais problemas como para presentar o traballo serán tamén obxecto de avaliación.	20
Oral presentation	B6 B7	Para alén da utilidade das presentacións para os propósitos da materia, será avaliada a calidade lingüística, o dominio do contido, a organización e a secuencia expositiva, a clareza e precisión nas exposicións, a interacción co auditorio, o uso do tempo dispoñíbel, a utilización dos recursos tecnolóxicos e, cando for o caso, o traballo en equipa.	10
Mixed objective/subjective test	A2 A18 B7	Será obxecto de avaliación a adecuación entre o exposto na proba mixta e os contidos presentados e estudados na materia, tanto nas sesións maxistras e presentacións orais como nas lecturas realizadas e nos estudos de caso analisados. Será tamén levada en conta a capacidade de análise crítica, a corrección lingüística e a clareza expositiva.	40

Critical bibliographical	A2 A11	Nas recensións bibliográficas será avaliada a capacidade do alumnado para a lectura analítica e crítica, a corrección lingüística, a clareza expositiva (coherencia e cohesión), a capacidade de síntese, a hierarquización de contidos e a adecuación de forma e fondo.	15
Case study	A2 A14 B1 C4	Será avaliada a participación e o traballo en equipa, a capacidade analítica e crítica, e a adecuación aos obxectivos formulados polo profesor para cada actividade destas características.	15

Assessment comments

Todas as actividades deberán ser entregadas de acordo cos prazos e os procedementos fixados no cronograma que o profesorado fornecerá ao alumnado no inicio das sesións e pendurará na plataforma moodle.

Para superar a materia, o alumnado deberá atinxir unha cualificación igual ou superior a 5 puntos sobre 10. Igualmente, na proba mixta deberá obter como mínimo 4 puntos sobre 10, para poder sumar os restantes elementos avaliábeis.

O

estudantado a tempo parcial e con dispensa académica realizará ou entregará as actividades obrigatorias nunha data concertada previamente cos profesores. Este alumnado deberá realizar e entregar as mesmas probas e exercicios que o restante e, se non puider asistir ás titorías, deberá pórse en contacto co profesor a través do correo electrónico.

Se

houver criterios específicos de avaliación para algunha das tarefas propostas, estes serán oportunamente disponibilizados polo profesor responsábel da materia en formato "rúbrica" na sala de aulas ou a través do moodle. O docente fornecerá, igualmente, as oportunas instrucións para o correcto desenvolvemento de cada unha das actividades previstas.

As

persoas que non superaren a materia de acordo coa avaliación continuada deberán entregar en xullo, nas datas marcadas aos efectos de avaliación pola Facultade de Filoloxía, os traballos que foren solicitados e superar tamén aquelas probas (orais e/ou escritas) marcadas polo profesorado responsábel da materia.

Será considerado Non

Presentado aquel alumno ou alumna que non se presentar ás probas escritas ou que non presentar ningunha das actividades.

Sources of information

Basic

- AA.VV. (1984). Literatura e realidade (que é o Realismo?). Lisboa: Dom Quixote
- Barreira, C. (1981). Nacionalismo e modernismo. De Homem Cristo Filho a Almada Negreiros. Lisboa: Assírio & Alvim
- Bernardes, José Augusto Cardoso et al (dir.) (1995-2002). BIBLOS. Enciclopédia VERBO das literaturas de língua portuguesa. Lisboa-São Paulo: Verbo (5 vols.)
- Bessa-Luís, A. (1979). A vida e a obra de Florbela Espanca. Lisboa: Arcádia
- Buescu, Maria Leonor Carvalhão (1994). História da literatura. Lisboa: IN-CM
- Coelho, Jacindo Prado (ed.) (1987). Dicionário de literatura: literatura portuguesa, brasileira, galega, estilística literária. Porto: Figueirinhas (5.vols. e atualização de 2002-2003)
- Ferreira, A. (ed.) (1980). Antologia de textos da "Questão Coimbrã". Lisboa: Moraes Ed.
- Ferreira, João Palma (1985). Literatura portuguesa: história e crítica. Lisboa: IN-CM
- Guerra da Cal, Ernesteo (1981). Língua e estilo em Eça de Queiroz [trad.]. Coimbra: Almedina
- Lopes, Óscar (s.d.). Oliveira Martins e as contradições da Geração de 70. Porto: Biblioteca Fenianos
- Machado, Álvaro Manuel (1998). A Geração de 70. Uma revolução cultural e literária. Lisboa: Presença
- Marinho, Maria de Fátima (1999). O romance histórico em Portugal. Porto: Campo das Letras
- Martins, A. Coimbra (1967). Ensaio Queirosianos. O Mandarin assassinado. O incesto d'Os Maias. Imitação capital. Lisboa: Publicações Europa-América
- Pascoaes, Teixeira de (1988). A Saudade e o saudosismo dispersos e opúsculos (Pinharada Gomes ed.). Lisboa: Assírio & Alvim
- Petrov, Petar et al (ed.) (2012). Avanços em literatura e cultura portuguesas. De Eça de Queirós a Fernando Pessoa. Santiago de Compostela-Faro: AIL-Através Editora
- Petrov, Petar et al (ed.) (2012). Avanços em literatura e cultura portuguesas. Século XX. Santiago de Compostela-Faro: AIL-Através Editora (vols.1-3)
- Pimentel, F. Vieira (1981). Tendências da estética finissecular. D. João da Câmara. Um caso exemplar. Ponta Delgada: Universidade dos Açores
- Popper, Karl R. (1987). O Realismo e o objectivo da ciência. Lisboa: Dom Quixote
- Reis, Carlos (dir.) (1991-1996). História crítica da literatura portuguesa. Lisboa: Verbo (9 vols.)
- Reis, Carlos (coord.) (1989). Literatura portuguesa moderna e contemporânea. Lisboa: Universidade Aberta
- Saraiva, António José e Lopes, Óscar (1992). História da literatura portuguesa. Porto: Porto Editora
- Saraiva, António José (1982). As ideias de Eça de Queirós. Amadora: Bertrand
- Morao, Paula (1991). O Só de António Nobre uma leitura do nome. Lisboa: Caminho
- Torres, A. Pinheiro (1977). O Neo-Realismo literário português. Lisboa: Moraes Ed.
- Macedo, Helder (1999). Nós uma leitura de Cesário Verde. Lisboa: Presença
- Quadros, António (1989). O primeiro modernismo português: vanguarda e tradição. Lisboa: Publicações Europa-América
- Melo e Castro, E.M. (1980). As vanguardas na poesia portuguesa do século XX. Lisboa: ICALP
- Martins, Fernando Cabral (coord.) (2008). Dicionário de Fernando Pessoa e do modernismo português. Lisboa: Caminho
- Lourenço, Eduardo (2003). Lourenço, Eduardo. Título Pessoa revisitado : leitura estruturante do drama em gente. Lisboa: Gradiva
- Taibo, Carlos (2010). Parecia não pisar o chão. Treze ensaios sobre as vidas de Fernando Pessoa. Santiago de Compostela: Através Edirora
- Amaral, F. Pinto de (1991). O mosaico fluido. Modernidade e pós-modernidade na poesia portuguesa mais recente (autores revelados na década de 70). Lisboa: Assírio & Alvim
- Pimentel, F.J. Vieira (ed.) (2002). Presença : labor e destino de uma geração, 1927-1940: estudos e ensaios. Coimbra: Angelus Novus Editora
- Guimarães, Fernando (1969). A Poesia da presença e o aparecimento do neo-realismo. Porto: Inova
- VV.AA. (1991). A arte e a sociedade portuguesa no século XX (1910-1990). Lisboa: Livros Horizonte
- Dias, A.F. (1998). História e crítica da literatura portuguesa. São Paulo: Verbo
- Cruz, L. (1971). Viragem do romance português. Paris: Fundação Calouste Gulbenkian

- Rodriguez, J.L. et al (eds.) (2008). Da Galiza a Timor. A Lusofonia em foco (Actas do VIII Congresso da AIL). Santiago de Compostela: USC (3 vols.)
  - Rebelo, Helena (coord.) (2011). Lusofonia. Tempo de reciprocidades (Actas do IX Congresso da AIL). Porto: Afrontamento (2 vols.)
  - Simões, M.L. Netto (1975). Narrativa portuguesa em processo de fragmentação. Petrópolis: Vozes
  - Pires, Daniel (1986). Dicionário das revistas literárias portuguesas do século XX. Lisboa: Contexto
  - George, João Pedro (2002). O meio literário português (1960/1998) prémios literários, escritores e acontecimentos. Algés: Difel
- Lecturas obligatorias. Das 10 (dez) obras seguintes, cada alumno/a escollerá dúas obras para recensionar:1) Alexandre Herculano: Eurico o presbítero2) Almeida Garret: Viagens na minha terra3) Camilo Castelo Branco: A brasileira de Prazins4) Eça de Queirós: O Mandarim5) Fernando Pessoa: Antologia Poética6) Florbela Espanca: Poesia completa7) You are welcome to Elsinore: poesía surrealista portuguesa, antologia (Perfecto E. Cuadrado, ed.: Compostela, Laiovento, 1996)8) José Saramago: A Jangada de Pedra9) Bernardo Santareno: "A confissão", in Dramaturgia de abril (Lisboa: Sociedade Portuguesa de Autores/ Dom Quixote, 1994, pp.119-154).10) Agustina Bessa-Luís: Antes do degelo (Lisboa: Guimarães, 2004)

Complementary	<ul style="list-style-type: none"> - Castro, A. (1960). Balzac em Portugal. Coimbra - Hourcade, P. (1963). Guerra Junqueiro et le problème des influences françaises en son oeuvre. Paris - Monteiro, João César (1969). Sophia de Mello Breyner Andersen. http://www.youtube.com/watch?v=3JA7lxeovVY - Torres Feijó, Elías J. (2003). "Introducción", in La brasileña de Prazins. Madrid: Cátedra - Guimarães, Fernando (ed.) (2001). Simbolismo, saudosismo e modernismo antologia de poesía portuguesa. Lisboa: Quase - Martines, Enrico (ed.) (1998). Cartas entre Fernando Pessoa e os directores da presença. Lisboa: IN-CM - Silva, Manuela Parreira da (ed.) (2001). Cartas de Mário de Sá-Carneiro a Fernando Pessoa. Lisboa: Assírio & Alvim - (). Arquivo Pessoa. http://arquivopessoa.net - (). Casa Fernando Pessoa. http://casafernandopessoa.cm-lisboa.pt/index.php?id=2233 - (). Agália. Revista de Estudos na Cultura. http://www.agalia.net - (). Jornal de Letras, Artes e Ideias. http://visao.sapo.pt/JL - (). Colóquio/ Letras. Lisboa: Fundação Calouste Gulbenkian - (). Correntes d'Escritas. Revista de Cultura Literária de Póvoa de Varzim. - (). Projecto Vercial. http://alfarrabio.di.uminho.pt/vercial/index.html - (). Dicionário Histórico de Portugal. http://arqnet.pt/dicionario/ - (). Literatura portuguesa (Instituto Camões). http://cvc.instituto-camoes.pt/conhecer/bases-tematicas/literatura-portuguesa.html
----------------------	--

Recommendations

Subjects that it is recommended to have taken before

Literatura Portuguesa 1/613G02026

Subjects that are recommended to be taken simultaneously

Lingua e Cultura dos Países de Fala Portuguesa/613G02027

Literaturas de Lingua Portuguesa/613G02039

Poesía en Lingua Galega e Portuguesa/613G02043

Narrativa e Ensaio en Lingua Galega e Portuguesa/613G02046

Teatro en Lingua Galega e Portuguesa/613G02047

Subjects that continue the syllabus

Other comments

Todas as cuestións non contempladas explicitamente nesta guía ou as eventuais dúbidas en relación co desenvolvemento da materia serán resolvidas polo profesorado no seu horario de atendimento, nas sesións presenciais ou no correo electrónico que figura no lugar correspondente.

(*)The teaching guide is the document in which the URV publishes the information about all its courses. It is a public document and cannot be modified. Only in exceptional cases can it be revised by the competent agent or duly revised so that it is in line with current legislation.